

Sofie a Marie

Sergej O. Prokofjev

Snad jedna z nej podstatnějších zvláštností projevu Nebeské Sofie od nejstarších dob spočívá v tom, že se hierarchické bytosti, které jsou s ní spojeny, ukazovaly žákům starých mystérií a pozdějším mystikům jen v duchovní formě. A to znamená, že se žádný jednotlivý Sofiin článek úplně neinkaroval v konkrétním pozemském člověku, a to ani v největších zasvěcencích. Neboť potom by v člověku nepůsobily síly jedné hierarchické bytosti, ale všech sedmi Sofiiných článků současně, což by nemohl snést žádný jednotlivý pozemský člověk, aniž by za to nezaplatil okamžitou smrtí. Přesto existuje v celých pozemských dějinách jediný případ takového vtělení. Nastal na rozhraní věků a uskutečnil se velmi zvláštním způsobem. Toto vtělení jsme zmínili už na konci druhé části této knihy. Byla to Marie-Sofie, která stála spolu s Lazarem-Janem pod křížem na Golgotě.

Jak ale mohla Marie do sebe přijmout síly Nebeské Sofie v tak velké míře, a tím se stát vzorem nositelky jejích sil na Zemi pro všechny následující časy? Bylo to možné jen tak, že se tohoto procesu nadsmyslově účastnila druhá Marie, matka nathanského Ježíše. Neboť na rozdíl od člověka vtěleného v pozemském těle se mohla duše prodlévající v duchovních světech bez překážek spojit se všemi vyššími hierarchiemi, a to až k těm nejvyšším. A nathanská Marie, která v době Ježíšova křtu v Jordánu dlela už tři sedmiletí v duchovním světě, v té době už dávno dospěla do sluneční sféry, a to znamená, že se mohla ve své bytosti spojit nejen se silami třetí hierarchie, ale také druhé hierarchie, tedy s celou úplností kosmických Sofiiných sil. Přitom mohla při pobytu ve sluneční sféře do sebe přijmout tyto síly mnohem větší měrou, než je to po smrti možné obyčejné lidské duši. Neboť už během svého krátkého pozemského života byla „zastíněna“ Sofiinými silami. Tato vskutku rajská duše nathanské Marie přišla na Zemi bezprostředně z božského lůna a po své smrti se tam vrátila ihned zpět a stala se, díky svému životu mezi lidmi, nejdůležitějším prostředníkem mezi lidstvem a Nebeskou Sofií.

Ve čtvrté a páté přednášce cyklu o Lukášovu evangeliu Rudolf Steiner řekl, že entelechie nathanského Ježíše přišla k Zemi z „velké mateřské lóže lidstva“, kde byla „uchovávána a starali se a pečovali tu o ni“ od dob pádu do hříchu.

Sama „mateřská lóže“ se nachází - ve svém nejvyšším aspektu - ve sluneční sféře, kde tvoří centrum neboli místo s největší koncentrací Sofiiných sil, které jsou spojeny s vývojem Země. Proto se také nazývá tato lóže „mateřskou lóží“, neboť jejím prostřednictvím jakožto nejdůležitějšího Sofiina centra naší sluneční soustavy proudí Sofiiny síly bezprostředně ze Slunce k Zemi. A tento proces řídí sám velký Manu. Od nejstarších dob pobývala v této „velké mateřské lóži lidstva“ spolu s nathanským Ježíšem také entelechie jeho matky, nathanské Marie, která se vtělila, stejně jako její syn, poprvé do fyzického těla na rozhraní věků.

Tak pocházelo hluboké duchovní spojení mezi budoucím nositelem Krista a reprezentantkou sil Nebeské Sofie na Zemi z jejich společné příslušnosti k „velké mateřské lóži“. Ale v té době, poněvadž entelechie budoucího nathanského Ježíše byla spojena spíše s Kristem, ve které během tří předstupňů mystéria Golgoty působila jako prostředník mezi ním a lidstvem, byla entelechie jeho budoucí matky prostředníkem mezi lidstvem a silami Nebeské Sofie. A tak lze říci, že v určitém smyslu nebylo spojení nathanské Marie se Sofií nikdy přerušeno. Jen síly Nebeské Sofie mohly nerušeně pronikat její celou bytostí v duchovních světech před jejím pozemským životem i po něm, zatímco tyto síly během jejího pozemského života prozařovaly její duši jako produchovněná vzpomínka z duchovního světa.

Emil Bock jednou charakterizoval její nebeskou bytost následujícími slovy: „V nejnezkalenější čistotě a dokonalosti se zrcadlí v její bytosti a tváři božský vzor, který se vznáší v duchovních světech nad lidstvem. Jako se v dítěti, které se má narodit, zrcadlí a ztělesňuje praobraz dítěte a dětskosti - ohnisko všeho dětského bytí na Zemi -, tak je Lukášova Marie (o níž se mluví na začátku Lukášova evangelia) jakoby na Zemi přemístěný praobraz všeho panenského ženství, zpodobnění „věčného ženství“, je ženou všech žen. ... Jako se měla v nathanském chlapci Ježíši vtělit rajská bytost Adamova, uchovávaná v duchovní oblasti před pádem do hříchu, tak se pozemsky viditelně zjevila v jeho matce rajská bytost Evina uchovávaná před pádem do hříchu.“

Poté co se pozvedla do duchovní sluneční sféry a pak se obětavě vzdala dalšího vzestupu do sféry první hierarchie, kde by si měla vytvořit kosmický zárodek fyzického těla pro příští pozemské vtělení, přiblížila se její entelechie znovu k Zemi a v okamžiku křtu v Jordánu naplnila astrální a éterické tělo šalamounské Marie. A tu byla nathanská Marie díky zmíněným důvodům schopna v sobě koncentrovat síly Nebeské Sofie v mimořádné míře a mohla jimi v této „polidštěné“ formě proniknout až do jejího fyzického těla. A to mělo za následek, že se šalamounská Marie stala znovu pannou, to znamená, že se ve své panenskosti stala podobná dokonalé, nerozdělené (to znamená sedmičlenné) postavě božské moudrosti neboli Sofii. Rudolf Steiner to popisuje následovně:

„Tu [při Ježíšově křtu v Jordánu] se také znovu snesla nesmrtelná původní matka nathanského Ježíše a proměnila onu matku, kterou přijal nathanský Josef do svého domu [šalamounskou Marii], a ona se stala opět panenskou, takže duše té matky, kterou Ježíš ztratil, se znovu vrátila při Janově křtu zpět. Tato matka, která mu zůstala, v sobě tedy skrývá duši jeho původní matky, která se v bibli nazývá milosti plná Marie (L 1,28).“

A tak máme od té doby v osobě na Zemi žijící Marie velký vzor celé plnosti sil Nebeské Sofie vtělených na Zemi neboli, můžeme-li vůbec mluvit o inkarnaci, jakýsi druh jejího vtělení. Od té doby působí tento vzor v lidském vývoji, ačkoli se možnost uskutečnit to otevře pozemským lidem teprve od šesté kulturní epochy a jeho plná realizace bude dosažitelná až ve velké epoše následující, pro niž bude šestá kulturní epocha předtuchou a přípravou.

Co ale bude prvním krokem na cestě k uskutečnění tohoto vzoru v šesté epoše? Jak známo, bude už tato epocha jasnozřivá, spojená se sestupem principu duchovního Já do lidstva. A to znamená, že se v té době otevře každému člověku možnost vytvořit si ještě během pozemského života vědomé spojení s hierarchií andělů, neboť andělé jsou nositeli plně vyvinutého duchovního Já v našem kosmu. Přitom budou mít pozemští lidé zvláštní pomoc

od duší zemřelých lidí, kteří s nimi byli karmicky spojeni a odešli už do vyšších světů, a celý duchovní a kulturní vývoj lidstva pak bude spočívat ve vědomém styku s těmito dušemi.

Rudolf Steiner o tom řekl: v šesté kulturní epoše „se bude vytvářet duchovní Já tím, že se mrtví stanou rádci lidí žijících na Zemi.“

To potom umožní v té době lidem stojícím na výši kulturního vývoje, aby po své smrti působili i oni podobným způsobem na lidi, kteří zůstali na Zemi, jako kdysi entelechie nathanské Marie na rozhraní věků v okamžiku křtu v Jordánu mohla působit z duchovních světů na druhou, šalamounskou Marii, když naplnila celou její bytost až k fyzickému tělu kosmickými silami Nebeské Sofie.

V šesté epoše už bude takové přijetí Sofiiných sil na Zemi možné jen tím, že člověk projde Sofiinými mystérii, v nichž se žáci vědomě připraví na tento cíl. A teprve ve velké šesté epoše bude toto spojení s Nebeskou Sofií přístupné všem lidem. Bude to také doba, kdy lidé budou prožívat stále ve větší míře Krista při jeho vžívání se do lidstva jako své vyšší skupinové Já, jako ducha, který proniká celý zemský vývoj. Potom také dosáhne působnost sil Nebeské Sofie v lidstvu takové intenzity, že lidé budou prožívat její přítomnost jako proniknutí novou skupinovou duší, která bude zářit jako nějaký druh pozemského obrazu všezahrnující duše Slunce a která jako mateřské lůno může do sebe přijmout ducha Krista-Slunce jako „vyšší Já“ Země. To povede k tomu, že pozemské lidstvo se ve své duševně-duchovní konfiguraci přiblíží vnitřní strukturou Slunci, což bude důležitý krok k budoucímu spojení Země se Sluncem.

Vrátíme-li se k pozorování šesté kulturní epochy, která, jak jsme viděli, je prvním náznakem výše popsané budoucnosti, je třeba poznamenat, že rozšířením Sofiiných mystérií na Zemi potom začne lidstvo postupně překonávat dnešní formy početí a zrození (myslí se početí při společném působení dvou pohlaví). K tomu řekl Rudolf Steiner: „V šesté poatlantské kulturní periodě se bude pomalu ztrácet lidská plodnost, pokud je podněcována mocnostmi světla. A temné mocnosti budou muset zasáhnout, aby tato věc ještě trochu pokračovala. Víme, že šestá poatlantská kulturní perioda má své zárodky ve východní Evropě. Evropský východ bude vyvíjet silné sklony k tomu, aby se lidské rozmnožování, fyzické rozmnožování nedostalo přes šestou kulturní periodu, ale aby byla Země převedena do více spirituálního, více psychického bytí.“

Tohoto cíle bude moci dosáhnout východ Evropy jen tehdy, když se tam hodně rozšíří budoucí Sofiina mystéria a získají velký vliv. V těchto mystériích se bude člověk učit vyvíjet v sobě pravou vnitřní úplnou moudrost, což v okultním smyslu znamená spojení se silami Nebeské Sofie až k jejímu nejvyššímu článku, k duchům moudrosti a dále úplné proniknutí celého člověka jejich silami až k jeho fyzickému tělu. To bude mít za následek proměnu pozemské schopnosti rozmnožování ve zcela novou, vyšší schopnost. Předobraz tohoto procesu máme v zázraku proměny šalamounské Marie pod vlivem plnosti sil Nebeské Sofie (prostřednictvím nathanské Marie), když se naplnila kosmickými silami panenskosti až do svého fyzického těla.

Z toho všeho vyplývá také zvláštní význam ženské inkarnace v šesté kulturní epoše. V té době to bude zvláštní dar osudu narodit se jako žena. Neboť pro ženu bude mnohem snadnější dosáhnout nejvyššího stupně zasvěcení v Sofiiných mystériích než pro muže, protože mužská organizace je svou podstatou ponořena do fyzické materie mnohem hlouběji,

zatímco u ženské organizace je to v mnohem menší míře. Ideální člověk se tedy nachází uprostřed mezi oběma.

Tento rozdíl mezi mužskou a ženskou organizací se projevuje v celém kulturně historickém vývoji lidstva. Tak je dnešní pátá kulturní epocha (z níž doposud uběhla teprve jedna třetina) poznamenána nejhlubším ponořením do hmoty od počátku lidské existence na Zemi. Její nejdůležitější zvláštnost souvisí s charakterem vývoje duše vědomé: člověk musí během této epochy projít světem hmoty, aby si v ní získal individuální svobodu. A proto se stal mužský princip téměř ve všech oblastech života v této době dominantním faktorem. Naproti tomu v šesté epoše, která je spojena se sestoupením duchovního Já a počátkem postupného produchovnění člověka, se stane dominantním ženský princip. Tento polární charakter dvou epoch vychází i z toho, že v duši vědomé je nutno dosáhnout nejvyššího stupně vývoje individuálního lidského Já. A jen když lidské Já dosáhne tohoto stupně, může začít postupně prostřednictvím neustálého produchovňování duše vědomé stoupat od pozemskosti k nadmyslovému světu. Na rozdíl od toho bude šestá epocha takovým sestupem duchovního Já jako daru z duchovních světů pro lidstvo, bude to doba „vylití“ božské substance do duší lidí. (Bezprostřední práce na úplném vývoji duchovního Já, srovnatelná s dnešní prací člověka a jeho Já na duši vědomé, bude možná teprve na Jupiteru.)

Zde ale hrozí velké nebezpečí. Až do začátku šesté epochy v roce 3573 musí lidstvo žít ještě více než 1500 let v páté kulturní epoše, aby zcela vyvinulo svou duši vědomou a produchovnilo ji, a mohlo svobodně a s plným vědomím do sebe přijmout duchovní Já. Nutnost přijmout duchovní Já právě do duše vědomé charakterizoval Rudolf Steiner slovy: „Nyní [po páté epoše] ale následuje uchopení duchovního Já duší vědomou, takže duchovní Já zazáří v duši vědomé, což musí být povolna připravováno jako úkol šestého kulturního stupně. Tuto [šestou] kulturu, která musí být v nejeminentnějším smyslu kulturou přijímající [to znamená, že bude spojena s ženským principem], neboť musí oddaně očekávat proniknutí duchovního Já do duše vědomé, budou připravovat národy západní Asie a [spíše na západ] předsunuté slovanské národy východní Evropy.“

Dříve než ale bude moci začít tato budoucnost, musí se duše vědomá připravovat k přijetí duchovního Já a to znamená, že lidstvo ještě potřebuje 1500 let na to, aby mohlo nejvyšší ideál páté poatlantské epochy na Zemi uskutečnit. Tento ideál popisuje Rudolf Steiner ve své „Filosofii svobody“ a nazývá ho tam „etickým individualismem“. Když to ale nenastane a lidstvo se pokusí dosáhnout duchovního Já tím, že duši vědomou doslova obejde a přijme ho duší rozumovou neboli uvažující, nebo dokonce duší citivou, pak se bude princip duchovního Já šířit po Zemi v luciferské formě a místo Sofiiných mystérií vznikne jejich luciferský protiklad.

Na tento luciferský protiklad pravých Sofiiných mystérií se poukazuje v Janově Apokalypse v obraze „babylónské nevěstky“ (Zj 17,18), jež přivedla Zemi „svým smilstvím“ do záhuby (Zj 19,2). Její postava představuje zneužití jasnovidných sil, k nimž budou mít lidé přístup, když se substance duchovního Já vylíje do jejich duší. Ti, kteří jí nevědomě chtějí sloužit, aniž by v sobě nesli produchovněnou duši vědomou, ale kteří ji spojují s nižší smyslovou lidskou přirozeností, pak budou stát v řadách ctitelů a přívrženců této „velké nevěstky“.

Šíření nejrůznějších hnutí „New-Age“, která prohlašují, že šestá kulturní epocha (epocha Vodnáře) už začala nebo v nejbližší době začne, a která se proto pokoušejí šířit všemi prostředky falešné, atavistické jasnozření, jež podporuje extaticko-mediumistické schopnosti,

keré byly částečně oprávněné před začátkem epochy duše vědomé, představuje první náznak onoho uctívání „velké nevěstky“, která chce uchvátit lidstvo, nebude-li dosaženo cílů současné poatlantské epochy (epochy Ryb).

Aby se tak nestalo a lidstvo nezůstalo v průběhu příštích 1500 let bez jakéhokoli spojení s Nebeskou Sofií, dostalo jako svého vůdce bytost Anthroposofii. Cestu k ní ale může v naší době najít každý člověk dobré vůle prostřednictvím studia moderní duchovní vědy způsobem, který jsme popsali v první části této práce.

Z toho vyplývá, že Rudolfem Steinerem na Zemi založená anthroposofie je v naší páté poatlantské epoše jedinou, nikoli luciferskou cestou k duchovnímu Já. Neboť anthroposofická cesta duchovního poznání vede k duchovnímu Já soustavným produchovňováním duše vědomé tak, že nová Sofiina moudrost, kterou Anthroposofia, vyslankyně Nebeské Sofie, proniká duši vědomou dnešního lidstva, je jejím darem.

Ve smyslu křesťanské esoteriky lze tento proces také nazvat postupnou proměnou lidské duše vědomé v „duši imaginativní“ neboli v mikrokosmickou Sofii, která pak může do sebe přijmout duchovní Já plně vědomě, a najít si tak přístup ke sféře Nebeské Sofie. Je to pravá michaelská cesta, která vede k Sofii v souladu s duchem naší doby ze sil individuálního Já vycházejícího v duši vědomé. A proto je to také jediná správná cesta k ní v naší páté poatlantské epoše.

Úplný protiklad k této cestě tvoří pokusy vytvořit dnes uměle mariánský kult ze sil duše rozumové neboli uvažující, jak o to usilují určité kruhy v rámci římsko-katolické církve. V těchto pokusech se projevuje luciferská cesta k duchovnímu Já obejitím duše vědomé. Tento kult, který byl v apoštolských dobách zcela neznámý, je v naprosto zjevném rozporu jak se všemi tradicemi raného křesťanství, tak i s evangeliem. Jeho luciferský charakter se projevuje také v tom, že vyvolal jakéhosi ahrimanského dvojníka v podobě posledního dogmatu o Mariině „tělesném nanebevstoupení“ závazném pro všechny katolíky. Toto dogma ukazuje, společně s dogmatem o papežově „neomylnosti“, jak silně pronikl materialismus do římského křesťanství.

V dogmatu o Mariině „tělesném nanebevstoupení“ se duchovní svět (Sofiina sluneční sféra, s níž se duchovně spojila Mariina entelechie po své smrti) představuje zcela materiálně jako místo, kde přebývají „pozemská těla“. A tak je toto dogma ve své podstatě názornou ilustrací pro duchovní zákon, na který poukázal Rudolf Steiner v jedné své přednášce, a sice že pěstování luciferských tendencí, které vedou k obejití vývoje duše vědomé ve vnějším životě, vyvolávají v podvědomí nejsilnější ahrimanský impuls, který se pak projevuje zevně v takových zřetelných ahrimanských představách, jako je Mariino „tělesné“ nanebevstoupení.

Tak je na jedné straně dogma o „neomylnosti“ papeže dnes největší překážkou na cestě křesťanského lidstva, aby mohlo prožít éterického Krista. Neboť nadmyslová (éterická) říše Kristova, říše, která „není z tohoto světa“ (J 18,36), se zde zřetelně zaměňuje se svým opakem, s úplnou pozemskostí, neboť „království z tohoto světa“, království, které dnes vystupuje ve formě politicky aktivního vatikánského státu s „náměstkem Krista na Zemi“ jakožto svým papežským prezidentem. Na druhé straně představuje dogma o Mariině „tělesném nanebevstoupení“ právě tak velkou překážku na cestě moderního lidstva k opravdovému prožívání Nebeské Sofie jako čistě duchovní bytosti vyšších světů. Neboť pokud si člověk představuje Mariino nanebevstoupení (její spojení se Sobinou sférou)

materiálně (tělesně), vytváří si zábrany v přístupu k pravé, to znamená zcela nadsmyslové bytosti Nebeské Sofie.

Lze tedy říci, že protestantismus jednal mnohem správněji, když na počátku páté kulturní epochy, kdy vycházel z impulsů rozvíjející se duše vědomé, se nejprve zřekl mariánského kultu v jeho římsko-katolické formě jako nepřiměřeného době, aby pak na začátku 20. století v postavách svých nejlepších reprezentantů položil z inspirace Ducha času otázku nového kultu Kristova, který odpovídá dnešní epoše duše vědomé. A dostal odpověď od bytosti Anthroposofie (prostřednictvím Rudolfa Steinera) ve formě nového kultu a rituálů „Obce křesťanů“, které pocházejí z duchovního světa.

To, co jsme tu uvedli, není v rozporu se skutečností, že v šesté epoše vzniknou na Zemi opravdová Sofiina mystéria, která budou obsahovat také kultický prvek. Jen se to musí stát ve správné době a ve správné formě, to znamená až poté, co celé lidstvo prožije plnou zkušenost duše vědomé pod vedením bytosti Anthroposofie.

Z toho důvodu Rudolf Steiner nejenže upustil od toho, aby v Obci křesťanů zavedl mariánský kult, ale také ve svých duchovně vědeckých přednáškách sděloval velmi málo o tajemství Nebeské Sofie. Neboť nejdříve musí lidstvo dokončit úkoly dnešní epochy duše vědomé, z níž ještě neuběhla ani třetina, než bude moci správným způsobem přejít k řešení úkolů příští kulturní epochy. Kdo chce ale učinit druhý krok před prvním, ten bude nevyhnutelně klopýtat a propadat luciferským nebo ahrimanským pokušením.

Všechno, co jsme dosud uvedli, lze shrnout v obraze, který se nachází na začátku „Skutků apoštolů“ v souvislosti s popisem svatodušního mystéria.

Zde je v první kapitole nejprve jen jedinkrát zmíněna „Marie, matka Ježíšova“ (Sk 1,14), a to po výčtu jmen všech jedenácti apoštolů „společně s [dalšími] ženami“. Také se zde po výčtu jmen apoštolů říká: „Tito všichni se spolu neustále svorně a vytrvale modlili...“ a teprve potom jsou zmíněny ženy.

První kapitolu „Skutků apoštolů“ uzavírá popis, jak byl zvolen dvanáctý apoštol, Matouš, na místo odpadlého Jidáše a po něm hned následuje druhá kapitola s líčením svatodušních událostí. To začíná slovy: „A když se naplnil den letnic, byli všichni jednomyslně pospolu“ (Sk 2,1). Tak zde nacházíme podruhé slovo „všichni“, což se stejně jako v prvním případě (Sk 1,14) vztahuje zjevně jen na apoštoly, nejprve jen na oněch jedenáct a pak na dvanáct. A povšimneme-li si, že v popisu vlastních svatodušních událostí - v druhé kapitole - není „matka Ježíšova“ vůbec zmíněna, je zřejmé, že se zde jedná o nějaké tajemství. Neboť je bez jakékoli pochybnosti, že Marie v tomto okamžiku tak důležitém pro další rozvoj křesťanství na Zemi byla spolu s apoštoly. Proč ale na to není ve „Skutcích apoštolů“ nějaký přímý odkaz?

V křesťanské ikonografii nachází tato záhada řešení ve dvou různých aspektech líčení svatodušních událostí. V jednom typu obrazů (ikon) je zobrazeno ve scéně sestoupení Ducha Svatého jen dvanáct apoštolů. V druhém typu je postava Marie uprostřed mezi apoštoly.

Odpověď na tuto přirozeně vyvstávající otázku vyplývá z celého předchozího líčení. Není zde samozřejmě žádný rozpor, ale poukazuje se na dvě různé epochy poatlantského vývoje: na pátou neboli „mužskou“ epochu, kterou reprezentuje dvanáct apoštolů, a na šestou neboli „ženskou“ epochu, kterou povede Marie. A protože první krok z epochy duše rozumové

neboli uvažující, během níž nastaly všechny události v evangeliích, do epochy duše vědomé musí být učiněn před druhým krokem z epochy duše vědomé směrem do epochy duchovního Já, poukazuje se také v popisu svatodušních událostí ve „Skutcích apoštolů“ přímo jen na účast dvanácti apoštolů a Mariina přítomnost se jednoduše předpokládá. Zůstává téměř v skrytu pod závojem tajemství, který pozvednou teprve Sofiina mystéria v šesté epoše.

A tak je třeba, dříve než bude toto tajemství definitivně odhaleno, nejprve projít pátou epochou, epochou, během níž se lidstvo nejhluběji ponoří do hmoty. Vzor duchovního působení v této epoše je obsažen v popisu letnic, jak je to podáno v apoštolských skutcích, kde je při této události kladen hlavní důraz rozhodně na účast apoštolů a nikoli Marie.

Jak jsme už řekli, mystérium Marie-Sofie musí zůstat zahaleno až do své doby, to znamená do začátku šesté kulturní epochy, aby bylo lidstvo uchráněno před luciferským vstupem do duchovního světa. A toto nebezpečí dnes roste stále více následkem celkového rozšiřování různých forem atavistických duchovních prožitků na jedné straně a na straně druhé následkem skutečnosti, že se objevují nové sekty, které se pokoušejí rozšířit princip pohlaví na celou stavbu světa, což nakonec vede k záměně Krista se zcela luciferskou postavou Sofie.